

Landskap: *Balslevud*
Socken: *Ädeborg*
Berättat av *Kilwa Johansson*

Upptecknat av *Rayna Nilsson* år *1912*

född år *1868* (i *Ädeborg*)

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör *Ärsligt arbete*

Men man brukade besta några smörkor & köpa
smör för att hon skulle få mycket smör. Om det
inte ville bli smör, sade man att det var för
känsligt. Men brukade släppa en slant i kassen
om det inte ville bli smör nog fort. Så snart
hon fick smöret ur kassen, gjorde hon ett
med kvinnan & det för att ingen skulle
na skämma det. Kan någon förstå meden hon
håll på att känna, bestare hon förläset över
kassen.

J. F. G. H.
a. 2930

Landskap: Dalsland

Socken: Ädeberg

Berättat av Alexander Andersson född år 1852 (i Ädeberg)

S. d. hem. äg. Forsberg.

Upptecknat av Reynar Nilsson år 1930

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

Umgångens former.

När vi for till Uddevalla så bevakade vi stannarna och vita vid Fagerhult. Där gick vi in och tog en bit mat, drack öl och binnerin. Men det var bara då vi hade hungrt lars vi bevakade stannarna där.

I Lundskyn fanns en sten som yngre barna bevakade tävla om att lyfta. (Tittet namn på stenen).

Johannes Larsson i Timmervik var den ende som kunde lyfta den ett stycke från marken. Själva lyfte de den bara en och annan tum från marken.

När som helst då ungdomen kom ihop kunde de gå till den stenen.

J. F. G. H.
Acc. 2930

2

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Salsleden

Socken: Ödebo

Berättat av Karl Admanson
Bevakt. Ödebo

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

född år 1879 (i Ödebo)

3

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör Ungängesformer

När allting var inbäiset på hösten, gjorde den stör-
re bonden eller godägaren en kalas kallat lökbelön.
Alla som varit med vid slätten och skörden inbjö-
das. På kalaset gick det mycket till. Mat och dryck i
överflöd. Dans och lek till från på morgntimmarna
Unga och gamla var nu varandes. Lökbelönen be-
höde tillas i oktober månad.

J. F. G. H.
No: 2930

3

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Dalsland

Socken: Ödeborg

Berättat av Jonas Andersson född år 1857 (i Ödeborg)

S. J. hem. äg. Lundebyen.

Upptecknat av R. Nilsson år 1932

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör Skörden.

Om man fick udda och den sista vid högsättningen av råden så blev råden ~~so~~ odryg blev det jämna gräs så blev den dryg.

Man beaktade så mycket till det sista lasset att det blev tyngre än de andra. Man ville inte fara efter ett mindre lass det sista. Ty blev det sista lasset litet, så fick man dålig skörd kommande år. Det hade då min far fått sig.

J. F. G. H.
Acco. 2830

Landskap: Jönsköpings
Socken: Ådaborg
Berättat av Benjamin Rull

Upptecknat av Peter Nilsson år 1932

född år 1851 (i Ådaborg)

Uppgiften rör stillet skörd och tvöskning.

Har inte hört tales om något vises i människo- o.
djurgetat, som härskade i den västra sidan eller gö-
dan.

Brunnarna länade varann bjöl vid behov.

Inte utan än det var tvösk mellan alla gårdar att
blå först färdig. Ty den som blev först färdig silva-
des att få god skörd följande år.

När säden var inbördad bar de 'löketelne'. Husfallet
bjöl då alla som varit behjälpliga med arbetet under
året. Och då kunde det både bli spel och dans.

(Skole sig utet mera bekant. Uppst. anm.).

J. F. G. H.
Acc: 2930

Landskap: Salsland

Socken: Åsby

Berättat av Berta Hansson

född år

1854

(i

Torp)

Kula, Stommen, Åsby

Upptecknat av

R. Nilsson

år

1932

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

Husdjur

Var minns att de gav kreaturen matulga innan de utsläpptes första gången på våren. Det gavs dem för att de skulle bli starka. Ingen visste vad för utsläppandet. Det blev allt efter som man hade föras till. Utland kunde man få släppa ut redan sist på dagarna - april.

Fick inte berömma ett djur. Kom närmare och sa de att det var en grannes ko, på bad man honom (hemme) lyssna kom bakt. Den som berömdes talade med ord tunga, sade det.

J. F. G. H.
no: 2930

Landskap: Salsland

Socken: Ödeborg

Berättat av Sofia Andersson

Sofia Högen, Gorp.

Upptecknat av

Reynar Nilsson år 1922

född år 1847

(i Ödeborg)

Uppgiften rör

Husdjur

Under mina förfäders tid brukade de släppa ut kreaturen den 15 maj första gången för året. Har inte hört något om att 'löse medda' el. andra sådana seder.

De brukade lösa och sticcha över kreaturen innan de släppte ut dem.

Om en granna lämnade bort litet mjölka till en granne, så ställde hon sig att slenna över kytlan och mjölken innan hon lämnade den från sig. Så ropade hon 'ho'. Det var för att inte djuren skulle bli modstulna.

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

J. F. G. H.
Acc: 2930

Landskap: Salsland
Socken: Åreberg
Berättat av Hilma Johansson

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

född år 1868 (i Åreberg)

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör Husdjur

När man njällat en les första gången sedan hon hade kalvat, hängde hon en stoppsål i en ulltråd på inneridan njällbyttan för att ingen skulle kunna stamma hem och njällken.

En gammal i grannskapet kunde stamma henne så att de njällade blod. Så kunde ju man också man sticlade hud på lämnigen och bad att hon skulle bota honom, vilket hon också gjorde. Hon gick runt hem flera gånger och nöj i henne, så nöj hon ut till från yttersta svansspetsen och manlade för sig själv.

J. F. G. H.
a. 2930

Landskap: *Bolnand*

Socken: *Åsbo*

Berättat av *Hanna Fogelund*

född år *1857* (i *Åsbo*)

Sälsås, Forsberg.

Upptecknat av

Ragnar Nilsson

år *1932*

9

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

Husdjur

Det dugde inte att en hant mjälkade. Den
mjälken som en hant hade mjälkat äts in-
te av de andra i familjen.

En hant ville inte förmedla sig att släta
lagarna. Det var levnadsförsäkring. Att kvin-
norna skulle fara till tjugo med dem. Det blev
bättre lycka då.

J. F. G. N.
Acc. 2930

9

Landskap: Södermanland
Socken: Örnsborg
Berättat av Vilhelm Johansson

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

född år 1858 (i Örnsborg)

Uppgiften rör Husdjur.

De ha haft många ceremonier med kreaturen. När man
lämnade boskapen i vass första gången om våren så skedde
man ta ett spö av rönen och slå bovisen tre gånger i
halsändan och släcka ut kemmet mmm. A när vasspoj-
ken (hålingen) kom hem med kreaturen första vassdagen
så våren, skulle han ha med sig ett rönspö från
skogen. Det skulle han ställa ned i görellögen.
Då skulle han inte få ut av vassan och annat
slände. Kreaturen skulle också bli säkare att gå
hem om kvällen.

Frsta dagen 'hålingen' vassade om våren skickade man
med honom halsant. Han skulle ha hals i skogen
den dagen. Om flera 'hålingen' träffades, så bjöds de
varandra på mat.

J. F. G. H.
acc. 2930

Landskap: Östland
Socken: Åreborg
Berättat av Adolf Johansson född år 1857 (i Malbo Ryz)

Upptecknat av Cyran Nilsson år 1930

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

Husdjurens sjukdomar

Om hirsten fick kastet' gar man kunna ee blud-
ning sat' och biinnvii. För 'kvarke' gar man kunna
biinnvii och varmt kaffe. Sa° fiile man sitta ge kaffe
kvore. Det rades en hirsten fiile vinnade sjukdom, om
han it' få mycke kvore. Det or virst vid den tiden pa°
ait' man börjar at' foten med kvore.

Får och svin kunde man också sjukdom, om man får
bort kalleu för smitt. Man skulle sitta skelleu
ut den man an' en pu gångeu om äret.

J. F. G. H.
Acc: 2930

11

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Salsland

Socken: Ådeberg

Berättat av Alex. Andersson

F. d. hem. äg. Forsberg.

Upptecknat av R. Nilsson

år 1932

född år 1852 (i Ådeberg)

14

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör Husdjur

Det har varit beklagligt att kreaturen släppts ut första dagarna i maj. Kan inte erinra mig att de haft någon bestämd dag för utsläppandet. Om man hade föras ^{frage.} så släppte man inte ut så tidigt som synes.

För mig det kännes jag inte till andra beslut än att man gjorde en tjärlös på lövorna till stallet och ladugård. Det var för att inte ut skulle komma in och oroa djuren och för att de skulle fretas för pjulesorna och sådant.

En hästlös köptes över dören till stugan för att inte ut skulle komma in där.

J. F. G. H.
Acc: 2930

12

Landskap: Östergötland

Socken: Åseborg

Berättat av Jonas Benichsen född år 1856 (i Åseborg)

Upptecknat av R. Nilsson år 1952

13

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör Häxor (Husgär)

Bara den elaka häringen vriste namnet på honom, så njällade han på vilken timme som helst på dygnet och om vilken buske som helst utom att en se honom.

Det var en häring, som stod i en buske liksom *buske* och hade sålart på sig. Då kom en tös och frågade. De var hon hade på sig. Det kunde inte tösen behöva veta namnet på honom. Men tösen hade sett, *J. F. G. nr.* och hennes lilla njällade i spegeln och så kom *acc: 2930* hon och berättade för sin mamma, som de njällade. De gick hem och berättade om närheten.

Det fanns gummor, som kunde 'förgöra' sin gummor och de kom åt att stjåla en biadbit för gummor. Bara de kunde komma åt att stjåla något, så gick de mycket att 'förgöra'!

Skriv endast på denna sida!

Ödaborg, H.

R. W. nr 1932 z

Jonas Danielsson 1856

14

För en världens hand de hesterna med 'teaklaren'!
Så började de en kvist et. Jyl. till 'knäppa' (Läs).
Det träd och de sättil ut en kors. Många andra
'knäppa' hade man skurit in, men den som
skurades aldrig - var ut.

Y stannat hängde de en död skista för att hesterna
na skulle bli tvornad och skyddes med sjuka
dom.

Det var fulligt att gå över en plats där en hest
hade tumlat sig. Men blev sjuk av det. Men
blev 'krämad' som de sade. När man blev
krämad så skulle man slippa en edelhet
mellan kroppen och skjortan.

1.

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

J. F. G. H.
Acc: 2930

14

Landskap: SödermanlandSocken: ÅsbyUpptecknat av Ragnar Wikström år 1932Berättat av Hilma Johansson född år 1868 (i Åsby)VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVETUppgiften rör Husdjur

När man lägger en hönas på ägg, skall
 man lägga henne med väntes hand, så får man
 tre till många kycklingar. På lägga på 13 ägg
 är tierrent men inte all lägga på 11 ägg.
 Så skall man glocka en alla nunda ägg för en
 den bli det hönkycklingar. De många äggen = fyra
 kycklingar. När man lägger en hönas skall man inte
 tänka på kycklingar, så man skall få många.
 För man det bli det rötter. Rötter bli det
 och så om man lägger hönas på nedre.

J. F. G. H.
Dec: 2930

Landskap: Västland. Uppst. av Regner Nilsson år 1932

Looken: Öschery

Beitets ar Karl Olsson, f. 1879 ; Öschery

Uppgiftens rön: Husdjur

När de hade klippat fåret, så tog de en 'ullfåll' ut
stark: dess mun och sade: 'Kom igen till året med
son och dotter vid låret'

J. F. G. H.
Acc: 2930

Landskap: *Dalaland*

Socken: *Åreborg*

Berättat av *Milena Johansson* född år *1868* (i *Åreborg*)

Upptecknat av *Ragnar Nilsson* år *1932*

17

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör *Hudjurens sjukdomar*

När man skulle bota rösjuker på en ko skul-
le man kända en levande liss efter det salu gått
ned på skalle man sticha lissan i munnen på
ben. Eller kokade man 'skeröta' (gammalt, som
finns inuti sken) och gav den. Eller gav man henne
fläsksalt. Eller man kokade rötterna av små gu-
la blommor (till förmån som prästtunga) och gav den
sjuka den.

När en ko fick 'kronsjuka' (blev utspylad av vä-
der) gav man henne starkt kaffe och kinnvin.

J. F. G. H.
No. 2930

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Sålerland

Socken: Åsby

Berättat av Alex. Andersson

E. J. hem. äg. Forsberg.

Upptecknat av R. Nilsson år 1930

född år 1852 (i Åsby)

Uppgiften rör slakt.

När jag var barn minns jag att 'pulen' var hos far och slaktade två hästar. Jag kan inte minnas att 'pulen' bodde här i socknen. Jag minns att 'pulen' stack en stor linn i bröstet på hästen. På stor hästen ledig och lös och tittade på när blodet rann. Till sist segrade linn ned. Pulen befattade sig inte med hästen från det att han hade stukat honom och till dess att han var död. Han flådde skinnat av hästen. I vanliga fall var det det enda som tillvarstoppas av hästen. Kroppen grävdes ned i skogen eller i en beteshage. Minna föräldras brukade ta vara på bögen; men det andra grävdes ned. Det 'pulen' ville ha av hättet fick han ta. 'Pulen' skulle ha både björnvir, mist och peryar.

J. F. G. H.
No: 2930

Brännvin begärde hem i första hand. Sked och fat som gulden användt brändes upp. Yngre barnen minniska är gulden vilse slakta och flå en häst. Det var syndigt. Enl. gamla testamentet var det förbjudet att äta hestköt (Helhovare giv mig icke du äta). Har inte hest köles om att hestarna könde oden till och att hestarna kömme till oden när de slakta des. Emellertid hålles somliga fåre att den minniska som åt hestköt begick en stor synd. Och en sådan minniska kunde man förse ta.

Annars slakt är av hest.

I början av december månad försiguit stn slakten. Meru slaktade vid den tiden för att ha gått sovet till julen. På ett huskäll brukade man slakta en gris, en ko och en kvi ga eller snyttjar. Vanligen slaktade man en gammal ko, var kött man saltade ned. Men ~~man~~ brukade bönderna kalara mycket under

J. F. G. H.
Acc: 2930

julen och till det bealret ville de ha mycket nöd-
löst. Kötlet av en gammal tes var söt och sådant
hått ville man inte gärna byta på till julstol-
sen.

Svinen skulle slaktas i sen. La i bukken en del
ärrum i dag.

J. F. G. H.
Acc: 2930

Landshyp: Odelend. Uppst. av Rasmus Nilsson år 1872

Looken: Öschong

Berättat av Karl Olausson f. 1879 i Öschong

Bruket, Öschong

Uppgiften rör fiske.

Före o' tiden sken de ha använt stama uttara till att
fiska åt sig. De tog uttara med sig i båten. När
de kom ut på sjön, så släppte de ned kormen. Sken
då efter fiskarna och kom upp till båten med
dem. För var fisk, kom fisk god men kom med
gott av fisker. De blev ha i väg. En uttara som
man sken använda vid fiske, skulle man inte
ta före uttara. Uttera blev stama om en
hund.

Om man gav att fiska, skulle man se till att
blåsen är rätt knippta.

-1-

J. F. G. H.
Acc: 2930

Landskap: Salslunda

Socken: Ödeborg

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

Berättat av Karl Aronsson född år 1879 (i Ödeborg)

Burhet, Ödeborg

Uppgiften rör fiske

En fiskare hette på "å" vitja Lingsveven. Vajje hade
den fiske ryge var tom. Betet var bota. Stogjorden fiske
skuden å den vitjat molarna. Och mesta gång den
late ut broken, så hade den den veld fört.

Når man gick och fiskade skulle man se till å
man tagit lilla på "å" å intet plagg var vänt
den å man hade vänt den rade vilt klyggt. Om
man t.e. hade båret knippen vinten på fel klygga
och gick för å fiske, så fiske man å den.

J. F. G. H.
acc: 2930

Landskap: Dalstland

Socken: Åsbyorg

Berättat av Sofia Andersson född år 1847 (i Åsbyorg)

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

43

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

huse.

På landet förekom inte ofta att husebund
nysträdde, men i Uddevalla, där jag tjänade
som ung förekom det.

I mitt föräldrshem steg de upp mellan klockan
3 och 4 på morgnen och åt griskunnat och annat
svalt. Det kunde hända att grampflickan kom och
bjöd kaffe, inom man hannit stiga upp på
morgnen. Nycklet bänurvis dracks. Sedan lade
de sig att sova igen till dess det blev dag.

J. F. G. H.

Acc: 2930

23

24

Landskap: Söderland
Socken: Årbo
Berättat av Beata Larsson född år 1854 (i Toys)
Siska Stommen

Upptecknat av R. Nilsson år 1932

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör husse

Jag minns att de i min ungdom brukade stiga upp tidigt på morgnen och äta och dricka. När jag tjänade på skogen kom de på vittlädda skuntimmer in och bjöd på kaffe. Ibland var det stiga upp. Den ene av dem hade en kungulvans på huvudet. Eller gjus var förstas i luren. Luren luren. De gick till en stor av de bästa vännerna och bjöd kaffe på det sättet.

J. F. G. H.
acc. 2930

Landskap: Dalshand

Socken: Ådaborg

Berättat av Jonas Andersson född år 1857 (i Ådaborg)

F. S. Brem. äg. Lundsbygn

Upptecknat av R. Nilsson år 1932

25

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör lusse.

Den som steg upp sist den morgonen kallades 'lusa'. Vid 4-tiden steg man upp och drack kaffe. Sedan åt man potatis, fläsk, lätt och korv. 'Lussebullar' åt man också. De voro kallade som vanliga bullar och smuliga formade dem till gubbar och käringar.

På lussemorgon gick man till lagåren och stallet och gav kreaturen foder ('lussefoder'). När det var överstäkat lade man sig att sova.

Man inte minns lussekund från min barndom.

J. F. G. H.
Acc: 2930

25

Landskap: Salslund
Socken: Öseborg
Berättat av Benjamin Rall född år 1857 (i Öseborg)

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1930

26

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör Lucia.

Jag blev inte erinrad mig arvet från hussepiendet
än när man steg upp tidigt än varlytt den morgonen och
stänk indring med åt oss andra. Sen när vi hade ätit
och druckit kaffe, så gick vi och ledde oss igen. Hörde
inte antals en 'lusechenn' bestände gå och arvet
en i städerna och så hos herrskap.

Lucia var en helgen, som blev född.

J. F. G. H.
Acc: 2930

26

Landskap: *Östland*

Socken: *Åreborg*

Berättat av *Hilma Johansson* född år *1868* (i *Åreborg*)
Hustus, Vassholm Åreborg.

Upptecknat av *Peter Nilsson* år *1922*

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

julen ('yulhelmen').

*Sag mig från det jag var barn ad mor
bar till brackad rågholm och strödde över golvet
fultum, sa ad vi barn hade något ad leka. Hon
sade ad det var en gammal sed och ad man gjorde
från ad Jesusbarnet hade legat på stia. Helmen
lig på golvet de första juldagarna, sa barnen
ut till stia i lagården. Guldet såskult med
den.*

J. F. G. H.
no: 2930

27

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Blekinge

Socken: Örsbo

Berättat av Alex Stenroos

Upptecknat av

Ragnar Nilsson år 1922

född år 1852

(i

Örsbo)

28

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

Julafton

Man bakade en julkök 'åt var och en i familjen.
Den bestod av ett par kalas bakade av grovt mjöl samt
en vetekaka, en bakvärdt litenbröd och S samt en liten
rund kulle och ett par andra små bakvärdt. De min-
re bakvärdten lades på toppen. En kög lades på ba-
det framför var o. en person. Den kögen skulle ligga
framme till julen var slut. På förtid fick man
ta kögen. Sängen och pipan brukade ta den med
till sitt hem. Men på bordet framme sängen jul-
kög.

Alla skulle äta vid samma bord julkvällen
Men åt smörgås och kuller samt risgrynsgröt.
Men man tog en julkalmar på golvet.

e !

e !

J. F. G. M.
Acc: 2930

28

Landskap: Balstrand
Socken: Åsby
Berättat av Safia Andersson född år 1847 (i Åsby)

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

29

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör julen

På julkvällen brukade de tvätta huvudet och
halsen och ett stycke ned på bröstet. Så beannade
de sig och bytte om skjorta. Det var för att de skul-
le vara i ordning på julmorgonen. Det var alltid
tidig om morgonen.

Både en och två fågelnecken sattes upp julaf-
tor. Det blev allt efter som man hade råd till.
När den fattige brukade få en mel av grannen
att sätta upp. Och när den först uppsatta ne-
cken tog slut, så brukade de sätta upp en till
och den skulle vara uppsatt före middag.
När man brukade få sätta en på var sidan
porten. Gärna skulle man necken så att man
kunde se den genom ett fönster. Det var all-
tid så enkelt att se fåglarna i necken på jul.

J. F. G. H.
No: 2930

29

Skriv endast på denna sida!

Örebro, D. Sofia Andersson + 1847. ²

Uppf. av Ragnar Nilson 1932 30

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Naken togs med fram till sommaren.

Vår lompas kändes jullevällen kängde man laskan
för förstien, så att inte vargarna skulle kom-
ma se in genom förstiet. Det skulle inte va-
ra bra om de kom att få se in den källan.

Om jullevällen satte de sig på galvet och
bestade sko. Om skon flög mot dören och
vände spetsen mot dören, så skulle pers-
nen dö under året. Om skon vände sig på
sne men med klacken mot dören, var det in-
te farligt.

På jullevällen och julmorgonen fick kreatu-
ren bättre föder. När man gav dem det så
de man till dem att de skulle äta väl och
trivas väl emedan det var jullevällen. Kan
inte minnas att de fick bättre föder andra
dagar under julen.

Jag var den yngste bland systrarna. De äldre
systrarna bläddre julgrän åt mig. Det var blott
en liten grän, som stod på bordet med

J. F. G. H.

2930

måga giss på leivistarna.

En julborra hang över bordet. Det var ett kors
med giss i. Över koret en slags koma. Såväl
kronan som koret var gjut av slöysgjört (vin-
traspel)

Dayen före julafton trädde man haclule på gub-
bet som fick ligga över juldagen. Det var för
att inte galvet skulle bli smutsigt redan em-
der de första juldagarna.

Man lade jullöjen på bordet julafton. Först
en par kaller och därpå ett bröd som var balast
som en S och övert hövade julesten. Den spä-
rades juldagen och annandagen, sen började man
äta av den. Det fanns en del, som gånbe av
julbrödet till hundelomissmorgnen. Far ta
lade om att de kullat så.

Vid Rådnefors kullade smederna på med
ljusa sljånar. De gick från stuga till stu-
ga och sjöng och tippade. Det de tippade illopp
sprade de att ha som mudfägnat vid

J. F. G. H.
Acc: 2930

julbålen, som de bekvade gåa fram i julen.
 Onsdag träte var julstätt - hette det. Men för
 länge sedan slutade inte julen förr än Tyszon-
 dag kvatt. På kvällen till Tyszon dag kvatt gjorde de
 till som en liten kalas av det som var kvar av
 julbrödet, brännvinet soalet och drickan.

J. F. G. H.
 Acc: 2930

Landskap: SödermanlandSocken: Ödeborg

Upptecknat av

R. Nilsson

år

1932

Berättat av

Besta Nilsson

född år

1854

(i

TorpSödra Stommen, Ödeborg

Uppgiften rör

Jul

På julkvällen badade de inne i stugan i kar. Buktade bada när arbetet var slut på dagen. På aftonen lades 'jullögarna' på bordet. Det var en jullög till var och en i familjen. Gänarna fick var sin hög. Först låg en kaka på den en ringa och så en bröd av varje sort, som baluts till julen. 'jullögarna' liknade en pyramid. Den smulnade av sig åt. När man hade spist till kvällen, tog man julhögen med sig från bordet. Gänarna kunde ta den med sig hem. De fick göra av den var de ville.

julleppar.

På julaftonen bjöd gäna på sig 50 öre i julleppar. Skulle fick de något till julleppar, men det var av ringa värde.

J. F. G. H.
acc. 2930

Bressan.

Det skulle alltid vara björkved ads älda med sen-
der julen. Särskilt användes björkved till jult.
brölloks bressan. Ingen särskild som tände den.

Kvällsopismningen.

Man dukade källskendat. Samtliga i familjen
skulle sitta vid bordet den kvällen. Först fick
vi många, hvar litet fläsk och ost. Sedan
äs vi lutfisk och sist risgrynsgröt.

Om den äldste nås vid bordet skulle den yng-
ste stå under året och tvättning.

I minns föräldrarnas hemmen ads trepenigt giss
på jultbordet. Det släktas när es steg från
bordet. Bordet dukades av.

På sina ställen satte de ut mest ads tom-
ten. Den sättes på lagan, i lagården eller
i någon av ladorna.

J. F. G. H.

Acc: 2930

Landskap: Dalshövd

Socken: Åreborg

Berättat av Jonas Andersson född år 1857 (i Åreborg)

F.-S. hem-äg. Lundskyrka

Upptecknat av R. Nilsson år 1932

Uppgiften rör julafton

Man steg upp i vanlig tid. Ingen härlan om att komma först upp på morgnen. Julboden var vanligen färdig byggd före julafton. Den skulle räcka över julen. Arbetet avslutades efter midnatten.

Julstänger byggades inte liksom tidigare. Fägelkännen restes fram på förmiddagen. Den fortsattes vid ändan på en stor och uppsattes vid lagården. Borden nog sätta upp en par stycken om man hade god råd på havre. Ynga särskilda bruk vid reningen. Den fick sitta över vintern. Ytet bestämt när den skulle redas på. Så var det i mitt föräldshem.

Doppa i gryten.

Vid 3-tiden på dagen doppade de i gryten. Var

J. F. G. H.
Acc. 2930

Ödeborg. D. Jonas Andersson x 1857 ^Z, Uppf. av H. Nilsson 1902 36

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

och en doypade sid brödstycke direkt i grytan
skåsten fick extra bräve grön julkvällen och
julkvällen. Så beklade man beka särskilt
bröd som delades ut till kreaturen julkvällen
Så det delades ut såde hon migat till varje
lev. Så här var på minnas är hon såde.

Det var och trivs väl. Det är julkvällen, kvällen.
Stugans lädret.

Kan inte minnas att väggarna pryddes. Men
en 'jullens' stod på bordet. Det var gjort av
trä.

Julgran förelom i ett och annat hem i min
barndom. En liten gran bestod ställdes på bor-
det. Inte mycket annat är lemnstjälta björ,
papper och äpplen i den.

J. F. G. H.
Acc: 2930

7.

Landskap: Dalarna

Upptecknat av Kersti Nilsson år 1932

Socken: Öschery

Berättat av Silk-Johannsson född år 1854 (i Öschery)

Uppgiften rör julen

Och har varit brukligt att sätta upp en föreluck på juleafton. Och det bruket har ännu inte upphört. Men en bruden eller brudgummen var aldrig så förtig på att sätta upp en 'uck'. För att man inte upp 'uck' åt sig. Lamma, och fika men intet i ladorna måste är. Men skulle bevisa alla djur vändighet under jul. På de här sten och vätterstenen fick bättre boden på julekvällen och julemorgnen och då brukade den som boden ut. Fals en rensa till varje djur han gar: det väl, till väl, det är juldägg i kväll. Julluckan hängdes upp på nym. Sten i vättersten av uthusen.

F. G. H.
Acc: 2930

De brukade stiga upp mycket tidigt på annandag jul på morgnen, leda ut hirsten och rida bort till en annan gård vatten och vatten hirsten det kallades att 'rida Steffan'. Där de kom hem

Odeborg, H.

2

Ragn. Nilsson, 1932 38

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

från herten hade. Sludde vägen hem och de sagg till
gästarna och sjöng visor. Men skulle vilja bis-
ten i en bäck som rum roneut och se hem bis-
ten sin på bättes hus nästa år.

De brukade skinka med en del bündes och ga-
till dess stes och lagad tilligt användning och
mocher ut gördelu.

J. F. G. H.
Acc: 2930

38

Landskap: Salsland

Socken: Ösby

Berättat av Beata Hansson född år 1857 (i Toisp)

Kulla, Stommen, Ösby

Upptecknat av R. Nilsson år 1932

39

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör juldagen.

vid kyrkdagen kunde man gå i fästet. Den da-
gen skulle man hålla sig inne. Gick inte lämna
hemmet annat än för kyrkobesök. Det blev tal
på en om man bröt mot den seden. Utet an-
nat arbete än det allra nödvändigaste fick
utövas.

J. F. G. H.
Acc. 2930

39

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Bjersland
Socken: Årbo
Berättat av Alex Andersson

Upptecknat av Amner Nilsson år 1937

född år 1852 (i Årbo)

40

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör annandag jul.

Tidigt på morgonen annandag jul bestode man sig upp på lårstuggen och sed andag jul: då kunde man vara ända till spj och ätta i sällskap. Man besökte stuga efter stuga så fort man hann. Var inte med att rida till nordinners vatten. Vi stannade utomför stugan och spjög en och annan visa. Jag minns att vi brukade sjunga "Jag ser på erin (den) skorstens grädd här finns inte en enda brännvinslita". Vanligen kom husvärdens ganska resigt upp och kom ut med brännvinsliten och suppsuret och bjöd på suppar. Han inget husvärd med trolleting. blev spjöglingarna slaka och spjög vi: "Ser på erin skorstens vit att era döttrars lilitas slit." För så den sång var bruden iakt för på vid att han hade döttrars.

J. F. G. H.
Acc: 2930

40

So som inte hade hästas gilt omkring och sjöng. I dag i dag
 så andag jula; beaktade de sprunga. Chalu dessa mitter
 med blånvin.

Chumandag jula på kvällen kände julklösen, som se.
 som ridda julen ut. Givna kända grenar. Så
 fästare man på julmatten och julblånvinet.

J. F. G. H.
 Acc: 2930

Landskap: Balstrand

Socken: Edsberg

Berättat av Beata Svensson

Stuka, Stommen.

Upptecknat av

R. Nilsson

år 1932

född år 1857 (i

Edsberg)

42

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

arrundergjut.

Först arrundergjut på morgnen gick runt
sällskap utbring, gårdarna och sjung visor från där.
'Y da' i da' är anda' jul' kuckade de sjunga.
De gick från stuga till stuga. Y de hem där
men tyckte om singen, bjöd sängarna in och
trakterades på en sup. Det var inte alla som
vällunnade dem på det sättet.

J. F. G. R.
acc: 2930

42

Landskap: *Blekinge*

Socken: *Ärleborg*

Berättat av *Alex. Andersson*

född år *1852* (i *Ärleborg*)

Upptecknat av *Ragnar Nilsson* år *1932*

43

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör *julens mellandags.*

*Julkalasen började annandag jul. Så fanns inte
kvällen under helgen som gick uten koles i gårdarna.
Man bjöd gämnar och släktningar. Kalaset fortsatte
lila natten. Man bjös på smörgår, kaffe och ögg
och fann vid 10-tiden på kvällen ut. Sist 'slätt'
kaffe eller the.*

J. F. G. H.
Acc: 2930

43

Landskap: Östergötland

Socken: Ödeberg

Berättat av Hilma Johansson född år 1868 (i Ödeberg)
Östergötland

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1952

44
VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

Pisk

I min ungdom tjänade jag hos en gammal be-
rättare, som hade den seden att hon tog sig på be-
lysa och hängde över ryggen på sin prästkapell.
Pryvorna länktes fast så att de inte skulle fall-
la av. Hängeman skulle hem vara skyddad för
'prästtrull'. Så gjorde hon tjänstens på-
ven.

J. F. G. H.
Acc: 2930

44

Lundby: Odelend. Uppst. av R. Nilsson 1932.

249 45

Looken: Öselby

Berättat av Jonas Benckersson född i 1856 i Öselby
Lundby.

Uppgiften om pist.

Pistkvällen ha de efter gammal sedvänja brukat
bära ihop stora högar med toast ris och korn och för-
ra trästemmen på höga berg. Ännu på kvällen ha
de tittat på dessa ris högar och eldflamman ha st-
git högt i skyn. Ju längre elden varnades desto
bättre var det. På bekostelse de resa upp en tunnna
på en stång och antända.

För i världen sköt man mycket på pistskäften och
pistkvällen. Det var meningen att man skulle
skjuta 'pistkänningar' som för till häckle-
fjäll.

Pistkänningar var i bykkan pistmanne, men
ingen man som pisten kunde se dem. Han
tog mörskelken på sig för att han skulle se
dem.

J. F. G. H.

Acc: 2930

Landskap: Dalsland
Socken: Åreborg
Berättat av Beata Skarsson

Upptecknat av Ragnar Nilsson år 1932

född år 1858 (i Torp)

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör Pisls

På påskvädden eldade de och sköt. Eldade på
löriga berg så att det syntes vida omkring.

Skinka ägg skulle ätas på påskvädden. Enn på
bågen brukade måla påskhäppen. Det var för
so skull. Men det var bara på påskvädden.

Soubiga klädde ut sig till kungas och spung
med påskbren. De skulle föreställa påskhäpp
ar.

Namn på dagarna: 'Souberecka' och påskan:
'Svarte måndag, vite tisdag, askonsdag, skärtors
dag, lingsfredag, påsklördag, påskdagen, annan
dag påsk.

J. F. G. H.
No: 2930

46

Landskap: *Östland*

Socken: *Åreborg*

Berättat av *Lofia Andersson*

född år *1847* (i *Åreborg*)

Upptecknat av

Ragnar Nilsson år *1932*

47

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

Pisk

*På långfredagsmiddag skulle man äta en
gröt, som var kokad av sju olika slag. Yrte
bestämt varar den skulle kokas. Vatten blev ju
ett slag, mjölk, salt, gryn, två slag mjöl.
Den serien ha varit beaktlig i min tid.*

J. F. G. H.
acc: 2930

47

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Östergötland

Socken: Åreborg

Berättat av Alex. Andersson

S. d. hem. äg. Forsborg

Upptecknat av

Ragnar Nilsson år 1932

född år

1852

(i

Åreborg)

48

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

Påsk

Påskkvällen ha de brukat tända elden på
gen (påskeld). Så ha de sljutit vid eldarna
från att skinnas bort påskkäringarna. På
berg vid Lundby samledes 100-tals människor
omkring en eld. Vid bruket ha de och brukat elda.
Även ha ibland en väldig snishög och tättade
på. I så långa källor lades i botten som tänd
ämne. Så kastade man på nytt vis under
undan. Flicorna och pojkar mätte upp vid el-
den. De stodo runt omkring. Senare ha de
svade sig med att kasta bränder på att quis-
torna flögo högt i luften.

F. G. H.

Acc: 2930

48

Landskap: Baltland

Socken: Ödeborg

Berättat av Karl Edman

Banhet, Ödeborg

Upptecknat av Regner Nilsson år 1932

född år 1879 (i Ödeborg)

Uppgiften rör

Päste

På gästkvällen brukade de elda på Österberget. Elden kallades 'gästfira'. På berget kunde man stå och se ett fjugatal eldar. Man drog ihop sig uti eldar. Se med. Ju längre sig man kunde få fira i desto bättre var det. På berget brukade de också skjuta, så att alla trollkänningar skulle flyga bort.

Ungdom från Teckelen samlades på berget. De stod runt elden och såg på, när den brann med.

På gästkvällen mildade de koss på lagård dörrarna. Så skrek de in ett märke på lagdörrarna eller i lagväggen. Det skulle vara bra för något. Det såg ut som en trisugel.

J. F. G. H.
Acc: 2930

Landskap: *Östland*
Socken: *Östborg*
Berättat av *Alex. Andersson* född år *1852* (i *Östborg*)

Upptecknat av *Ragnar Nilsson* år *1972*

50

VÄSTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör

1 mig

Det inte så man brukat haft festligt anmån på våren än 1 mig. Då var det gammal sed att man skulle äta ägg och dricka brennivå. Var familj hade denna fest för sig. Det var för att styrka krafterna. Man ville bli stark så att man kunde hålla ut att arbeta på våren.

J. F. G. H.
Acc: *2030*

50

Skriv endast på denna sida!

Landskap: *Balslevud*

Socken: *Ölsbo*

Berättat av *Vilh. Johansson*

Medlem i

Upptecknat av *Ragnar Nilsson* år *1892*

född år *1854* (i *Ölsbo*)

57

VASTSVENSKA
FOLKMINNES-
ARKIVET

Uppgiften rör *Hösthalvåret m. m.*

*Läsom vådullen är '40 mastyer' skulle den bli
8 40 dygn därefter.*

*Läsom vådullen är 'Gjussvarede' skulle den förlä-
17 veckor därefter.*

*Om man vill ha vacker råghind skulle man
sa' rågen den 12 augusti.*

Den 14 sept. skulle man sa' vete.

*Om vädret är vackert på 'Pålmässan' sa'
bli' det en gott år. Pålmässan 25/1.*

J. F. G. H.

Acc: 2510

51